

MARIJA U KATEHEZI I ŽIVOTU CRKVE

IVAN MARIJANOVIĆ
Omiška 8
10000 Zagreb

Predavanje na znanstvenom skupu
Primljeno 26. 2. 1998.
UDK 268:232.931

Sažetak

Marija zauzima važno mjesto u katehezi Crkve, ne samo kao sadržaj vjerskih istina o Mariji, nego i kao "metoda" naviještanja i usvajanja Riječi Božje, jer ona je Riječ Božju najbolje prihvatila i darovala za spas svijeta! Zato suvremena kateheza postavlja Mariju u to novo teološko obzorje, predstavljajući je ne toliko u pobožnoj perspektivi pasivnog objekta čašćenja i štovanja, nego nadasve u njezinu duboko dinamičkom i proročkom vidu crkvenog majčinstva i ljudskog uzora.

Marija je u odnosu između Boga i ljudi - posrednica; bliska nebeskom Ocu - ponizna službenica; bliska Božjem Sinu - ljubazna majka; bliska Duhu Svetomu - vjerna zaručnica; bliska, dakle, Presvetom Trojstvu - aktivna suradnica. Time je Marija vrhunac svega stvorenog svijeta, i sve što ona jest - u sebi, ona je to u funkciji prema nama: za nas - posrednica, zagovornica, pomoćnica, majka. Prema tome, Marijin lik zadire duboko u ontičko-metafizičko poimanje svijeta otvarajući nam "marijansku perspektivu".

Ključne riječi: Marija, Crkva, navještaj, Marija Majka Crkve

"Kada dođe punina vremena odasla Bog Sina svoga; od žene bi rođen, Zakonu podložen da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo."¹ Tim je riječima točno određeno Marijino mjesto i uloga u Otajstvu Krista i Crkve, tj. u povijesti našega spašenja.

"Punina vremena" ne znači samo kraj nekog razdoblja i početak novog, nego dozrijevanje, ispunjenje uvjeta da se dogodi obećano spašenje. Konkretno, ta "punina vremena" označuje trenutak u kojem je "Riječ tijelom postala i nastanila se među nama"², označuje čas kad je "milosti puna" začela i rodila Očevu Riječ, označuje ulazak Vječnog u vrijeme, združenje Boga i čovjeka, označuje početak Crkve kao zajednice spašenika. Ta Crkva ide "istim putem kojim je išla Djeвица Marija koja je napredovala na putu vjere i vjerno sačuvala svoje sjedinjenje sa Sinom sve do križa"³. Marija je Majka Crkve, njezin uzor u vjeri, nadi i ljubavi, ona je model identifikacije i svakog pojedinog vjernika koji prihvaća Božju Riječ utjelovljenu u Mariji i nastoji da se ta

Riječ utjelovi u životu svakog pojedinog vjernika.

Marija je "prethodnica" dolaska Kristova, "zvijezda Danica" koja najavljuje "sunce pravde" i "svjetlo koje prosvjetljuje svakog čovjeka". Ona je utkana u središnju stvarnost objave i vjere, ona je "izatkana haljina ujedinjenja" Boga i čovjeka.⁴ Majka Božja (Theotokos) po Duhu Svetom je u svom djevičanskom krilu začela i svijetu dala Isusa Krista, Sina Božjega koji "rođenjem od Djevice postade jedan od nas".⁵ Ona je "hodočasnica na putu vjere" i kao pralik i uzor Crkve neprestano prethodi narodu Božjemu na tom putu. Ona je "dovršetak Crkve" jer je već sada postigla ono što članovi Crkve žele postići. Ona gleda "licem u lice" ono za čim mi podižemo svoje

1 Gal 4-5.

2 Iv 1,14.

3 LG 58; RM 2.

4 Proklo Carigradski u svojoj glasovitoj homiliji o Bogorodici.

5 GS 52; RM 4.

trudne oči, i zato nam svojim zagovorom može pomoći da postignemo ono što je ona postigla. Zbog svog središnjeg mjesta u povijesti spasenja Marija je “apsolutni i radikalni primjerak spašenog čovjeka... pralik spašenika i Crkve u cjelini”.⁶

Teolozi, osobito suvremeni, traže temeljni mariološki princip koji bi objedinio sav nauk o Mariji i njezinoj ulozi u našem spasenju. Jedni kažu da je u tome odlučujuća “istina vjere o Mariji Bogorodici, tj. o Marijinom božanskom majčinstvu”. Drugi opominju da, unatoč tome što je dostojanstvo Božjeg majčinstva najstarija dogma o Mariji (Theotokos Efez 431), to nije dovoljno samo po sebi, jer bi se moglo pogriješno shvatiti da je Marija kao majka imala tek osobni i privatni odnos s Kristom, svojim sinom po tijelu, bez ikakvog pravog i istinskog odnosa s nama. Ta se dakle istina vjere o Mariji Bogorodici treba nadopuniti istinom da je ona Bogorodica za naše spasenje, tj. da je svojim slobodnim pristankom začela i rodila svoga Sina za spasenje svijeta. Marija je majka Isusova i majka naša, tj. Majka cijelog Krista, Glave i udova. U tom smislu Marija kao Bogorodica je u funkciji Marije Suotkupiteljice, u funkciji našeg spasenja, ona je naša majka i majka Crkve i konačno majka svega spašenog čovječanstva. Drugi to pokušavaju izraziti Marijinim “sveopćim majčinstvom”, tj. tjelesnim i duhovnim. Govori se o novoj Evi-Mariji i novom Adamu-Kristu. U tom kontekstu Marijin život i uloga ne mogu se odvojiti od Kristova života i uloge u spasenju, nego se dapače Marijin doprinos još bolje uočava.

Tako postavljajući pitanje tko je Marija, postavlja se pitanje tko je Krist i što on čini za nas, odnosno što je to zajedništvo spašenika koje je on ostvario, što je to kršćanstvo uopće.

Tim putem ide Rahner postavljajući mariološko pitanje unutar općeteološkog i ekleziološkog, pitajući se što je to savršeno kršćanstvo. On odgovara da kršćanstvo nije neka askeza, uspinjanje čovjeka Bogu, nije ni vršenje zapovijedi, makar dolazile od Boga, nego je to djelo Božje prema nama koje se izražava u Božjem daru ljubavi koji je Bog sam. Zato će i čovjekov odgovor biti

ljubav prema Bogu i čovjeku kojega Bog ljubi. Pa kao što se Bog sav izrazio u svom daru, tako će i savršeno kršćanstvo biti u potpunom čovjekovu predanju u ljubavi. “Čovjek u slobodi, koja je djelo milosti, tijelom i dušom i svim silama svoga bića prihvaća dar vječnoga Boga koji je Bog sam, u susretu u kojem daruje sve što ima, sve što čini i trpi, kako bi to prihvaćanje Boga proželo sve čovjekovo biće i svu povijest sve do vječnog života u Bogu.”⁷ Savršeno kršćanstvo znači “sklad i savršenu dosljednost između osobnog života i javne službe, između vidljive pojavnosti i tajnih dubina ljudske svijesti”; znači nadalje da to “savršeno kršćanstvo pojedinog kršćanina služi cjelokupnom spasenju svih ljudi, i prema tome nije savršeno ako ne služi spasenju svih od početka do kraja vremena”.⁸ U tom kontekstu “Marija je potpuno ostvarenje savršenog kršćanina”, jer je tijelom i dušom, svim svojim silama i sposobnostima prihvatila Riječ Božju za spasenje svega svijeta. “Ako je kršćanstvo izjaravanje i odraz vlastite milosti u službi spasenja drugih, onda je Marija savršen izraz kršćanina jer pristankom svoje vjere i tjelesnom konkretnošću svoga božanskog majčinstva prihvaća onoga koji je spasenje svih ljudi, Isusa Krista našega Gospodina.”⁹ U Mariji se odražava potpuni sklad između osobe i njene funkcije. Ona je otkupljena na najljepši način, ona je najljepši plod otkupljenja svoga božanskog Sina, i kao takva najbolja posrednica, zaštitnica i zagovornica našega spasenja. Marija je dakle “ona koja je na najsavršeniji način primila, za sebe i za nas, Božje spasenje koje se ostvarilo i izrazilo u Isusu Kristu”.¹⁰

To je sržna stvarnost koja sadrži sve ostale istine vjere o Mariji: njezino Bezgrješno začecje kao znak čudesnog Božjeg zahvata kojim Bog izabire Mariju za majku svome Sinu; njezino dostojanstvo Majke

6 K. RAHNER, *Maria. Meditazioni*, Brescia 1968, str. 14.

7 *Isto*, str. 40-41.

8 *Usp. isto*, str. 41-42.

9 *Isto*, str. 43.

10 *Isto*, str. 46.

Božje prihvaćeno vjerom i potpunim životom u skladu s Božjom voljom (“Evo službenice Gospodnje...”); njezino djevičanstvo prije, za vrijeme i poslije poroda Isusova kao vrhunsko djelo Božje milosti; njezina izuzetost od grijeha kao najizvrsniji način spasenja darovanog po Sinu; njezino uznesenje na nebo dušom i tijelom kao konačna proslava i dovršenje osobnog spasenja; te konačno njezino postavljanje za posrednicu milosti svima onima koji su na putu spasenja.

Ove istine vjere o Mariji jesu predmet i sadržaj kateheze o Mariji, polazeći uvijek od njezine uloge u Božjem planu spasenja i njezina osobnog i funkcionalnog odnosa s Kristom, jednim posrednikom između Boga i ljudi. Marija je Kristu najbliža ne samo po tjelesnom rođenju, nego još više po vjeri i ljubavi kojom je Krista začela, rodila i u njemu nje govala početke Crkve, kojoj on pripada kao Glava, a Marija kao najizvrsniji plod otkupljenja. Možemo reći da upravo tim slijedom papa Ivan Pavao II. govori o Mariji u enciklici *Redemptoris Mater - Otkupiteljeva majka*:

"Marija u otajstvu Krista, Majka Božja u središtu Crkve na putu, Marijino majčinsko posredovanje."

1. MARIJA U OTAJSTVU KRISTA

1.1. Puna milosti

Marija puna milosti uvedena je u Kristovo otajstvo po anđelovu navještenju. Ona je majka Emanuela, koji je nama potpuno jednak osim u grijehu, a Ocu potpuno jednak osim po našem ljudskom liku koji je uzeo za naše spasenje. Po Mariji “blagoslovljenoj među ženama” Bog se nastanio među nama “zamilovavši nas u Ljubljenome”. Njegovo utjelovljenje po Mariji vrhunac je njegova darivanja svemu stvorenju, a osobito čovjeku.¹¹ Marija “milosti puna”, sačuvana od svake ljage grijeha, smještena je u samo središte borbe protiv grijeha, koji nagrđuje izvornu Božju sliku u čovjeku. Time je Marija smještena u središte Božjeg plana spasenja koji obnavlja čovjekovu prvotnu sličnost s Bogom, “bogolikost”.

Pokazati u katehezi što je to “milost”, tj. Božja spasenjska prisutnost, koja se očituje osobito po sakramentima, vjerničkim susretima, molitvi i solidarnosti s najpotrebitijima, u čemu je Marija prednjačila. Odabrani biblijski prizori koji govore o Mariji snažno će istaknut njezin “lik prožet milošću”.

1.2. Vjernica

Marijin temeljni stav u toj suradnji s Bogom u spasenju svijeta je vjera, “blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina”. Marija je vjerom prihvatila Božju ponudu “Neka mi bude po riječi tvojoj” i Božju Riječ začela i rodila “prije vjerom nego tijelom”. Marijin “fiat” jest zapravo najkraća vjeroispovijest, a ujedno i najpotpunije predanje iz kojeg proizlazi cjelokupno djelo spasenja. “Novost” Marijine vjere jest početak Novog saveza. Iako vjerom sve prihvaća, razumom sve ne shvaća i potrebno je da iz “noći vjere” napreduje “na putu vjere”.¹² U tom napredovanju prolazit će kroz razne životne stiske, mač boli probost će joj dušu više puta, od Šimunova navještaja do Isusove smrti, ali ona će neopozivo ostati vjerna i sjedinjena sa svojim Sinom, ne samo u radostima rađanja nego i u žalostima umiranja, svjesna da je to put spasenja, ne samo za nju osobno, nego za sve koji slijede taj put njezina Sina. Time ona postaje majka svih vjernih.

U katehezi treba pokazati kako poslušnost vjere donosi obilne plodove. Dobro je to ilustrirati povjerenjem iz svagdašnjeg života u obitelji i društvu, gdje su vjera i povjerenje u službi općeg dobra.

1.3. Majka

Evo ti majke. Marija je postala Majka Božja najprije vjerom, a onda je u njoj Riječ postala tijelom. Pa ako je o njezinu tjelesnom majčinstvu rečeno “Blažena utroba koja te (Isusa) nosila”, Isus će o odnosu vjere odgovoriti “Još blaženiji koji slušaju Riječ Božju i čuvaju je!”¹³ Marija nam jest rodila

11 Usp. *RM* 9.

12 *RM* 17.

13 *Lk* 11,28.

Spasitelja po tijelu, ali nam postaje majka po vjeri. Njezino "materinstvo je u okviru kraljevstva Božjega, u svjetlu samog očinstva Božjega", tj. "slušanjem i vršenjem Riječi Božje" ona započinje novi odnos, novu eru spasenja, novi Savez. "Ako je po vjeri Marija postala roditeljka Sina kojeg joj dade Otac po Duhu Svetomu, sačuvavši cjelovitim njezino djevičanstvo, ona je očito po toj istoj vjeri otkrila i prihvatila tu drugu odrednicu materinstva koju je objavio Isus u toku svog mesijanskog poslanja."¹⁴ Ova druga odrednica materinstva pripada Mariji od početka, tj. otkad je "povjerovala". Tako je Marija i "prva učenica svoga sina" jer je prihvatila poziv da "slijedi Krista" i prije nego je on taj poziv uputio apostolima. Sjetimo se zgrade u Kani, Marijina razumijevanja stanja - vjerom i njezina "preuranjena" posredovanja. Ona sebi "uzima za pravo" predočiti Sinu potrebe ljudi, ona "stupa u sredinu", "zauzima se za ljude", posreduje i "želi da se očituje mesijanska moć njezina Sina".¹⁵ Ona tumači njegovu volju i izgrađuje stav vjere u učenicima: "Što god vam rekne učinite!" Taj je događaj u Kani zapravo "prednavještaj Marijina posredovanja", objava njezine uloge materinstva u Božjem planu spasenja. Isus će pod križem samo potvrditi tu njezinu ulogu majčinstva svih vjernika: "Evo ti majke!" Majke Kristove i Majke ljudi! Marija okuplja zajednicu vjernika u iščekivanju Duha. Ona povezuje silazak Duha Svetoga kod navještenja i dolazak Duha u dvorani posljednje večere nakon Kristova uskrsnuća. Svojom diskretnom prisutnošću ukazuje na put "rođenja iz Duha". Po Sinovoj volji i snagom Duha Svetoga ona nastavlja svoje materinstvo u otajstvu Crkve.

U katehezi je neophodno pokazati Marijinu aktivnu prisutnost i zauzetost, njezino posredovanje i zagovaranje, koje proizlazi iz "majčinskog shvaćanja Sinovljeva poslanja".

2. MAJKA BOŽJA U SREDIŠTU CRKVE NA PUTU

2.1. Majka Crkve

Crkva, narod Božji ukorijenjen u svim narodima zemlje, "nastavlja svoje hodočašće

između progonstva svijeta i utjehe Božje" (sv. Augustin) navješćujući Kristovu smrt i uskrsnuće kao središnje događaje našega spasenja. Na tom putovanju-hodočašću Crkve kroz prostor i vrijeme, a još više kroz povijest duša, Marija je prisutna kao "blažena koja je povjerovala, napredovala na putu vjere, sudjelujući u otajstvu Kristovu". Ona je poput "ogledala" u kojem se na najdublji i najčistiji način zrcale "veličanstvena djela Božja".¹⁶ Marija - kao i Crkva - pohranjuje sve događaje iz Isusova života u svome srcu i razmišlja o njima. Ona je "ustrajna u molitvi Crkve"; sve događaje Crkve "promatra u svjetlu Riječi" koja po njoj postade tijelo. Marijina vjera "prethodi" vjeri Crkve, a apostolsko svjedočastvo Crkve slijedi primjer Marijina života. U Marijinoj vjeri Crkva nalazi potporu za svoju vjeru.¹⁷ "Po svom tijesnom sudjelovanju u povijesti spasenja Marija u sebi (...) sjedinjuje i odražuje najveće istine vjere, pa dok se o njoj propovijeda i njoj se iskazuje štovanje, ona vjernike zove k svom Sinu, k Njegovoj žrtvi, i k ljubavi Oca."¹⁸ Stoga Marijina vjera postaje vjerom naroda Božjeg na putu: vjerom osoba i udruga, različitih prigodnih sastanaka i skupština, i konačno svih mogućih skupina i zajednica što tvore Crkvu. To je vjera koja se prenosi i spoznajom i srcem, a postiže se i stalno osvaja molitvom. Zato "i u svom apostolskom radu Crkva opravdano gleda na Onu koja je rodila Krista, (...) da se on po Crkvi rađa i raste i u srcima vjernika".¹⁹ Marija je dakle nazočna u poslanju Crkve, prisutna u djelima Crkve po kojima Crkva uvodi u svijet Kraljevstvo njezina Sina. Marija je početak i uzor one Crkve koja je u Kristu "sakrament prisnog sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda".²⁰

14 RM 20.

15 Usp. RM 21.

16 RM 25.

17 Usp. RM 27.

18 LG 65.

19 LG 65.

20 LG 1.

2.2. Put Crkve i jedinstvo svih kršćana

Ekumensko zajedništvo, tj. zajedništvo vjere, nade i ljubavi u Mariji nalazi zajedničku majku i zagovornicu. Obilje poetskih izraza (himni, duhovne pjesme i govori svetih otaca Istoka i Zapada sve do naših dana) prepoznaje u Mariji zajedničku majku svega onoga što je Isus Krist po Duhu Svetom darovao čovječanstvu. Toliko bogatstvo pohvala i izričaja Mariji u čast u predaji Crkve može pomoći da Crkva opet može "disati s punim obim plućima" Istoka i Zapada. "Tako bi Crkva u svom povijesnom putovanju mogla zapjevati i zaživjeti na savršeniji način svoj 'Magnificat'."²¹

2.3. Magnificat Crkve na putu

U kušnjama i patnjama putovanja Crkvu jača snaga milosti Božje koju joj je Gospodin obećao, da zbog slabosti ljudske ne odstupi od savršene vjernosti. Djevica Marija je neprestano prisutna na tom putu vjere naroda Božjega. Njezin "Magnificat" izvire iz dubine Marijine vjere i razotkriva Božju veličinu u njezinu životu. To je nadahnuta ispovijest vjere izrasla iz njezina vjerničkog iskustva i postaje obrazac vjere cijele Crkve. Kroz Marijin "Magnificat" Crkva izriče svoj odnos ponizne vjere i žarke ljubavi prema Bogu koji čini velika djela za naše spasenje. Osobito treba istaknuti "opciju u prilog siromašnih" istaknutu u "Magnificatu". Riječ je o temama i problemima koji su organski povezani s kršćanskim značenjem slobode i oslobođenja. Marija je u tom smislu "najsavršenija slika slobode i oslobođenja čovječanstva i svemira. U nju Crkva mora gledati da bi u punini shvatila značenje svojeg poslanja, budući da je Marija majka i uzor Crkve."²²

3. MAJČINSKO POSREDNIŠTVO

3.1. Marija - službenica Gospodnja

Crkva zna i naučava da je samo jedan posrednik između Boga i ljudi - Isus Krist, koji samoga sebe preda kao otkup za sve.²³ Crkva zna i naučava da sav spasonosni utjecaj Blažene Djevice izvire iz preobilja zasluga Kristovih. Zato je njezino posredniš-

tvo suradničko sudjelovanje na jednom jedinom izvoru, a to je posredništvo samoga Krista. Marijino posredništvo povezano s Kristom kroz njezinu ulogu Bogomaterinstva neprestano je podržava u njezinoj brizi prema braći njezina Sina. To njezino posredovanje ima specifično materinsko obilježje, uzdiže je iznad posredovanja drugih stvorenja koja isto tako sudjeluju na jedinom Kristovu posredništvu. Marijino posredništvo podređeno je, dakle, i usmjereno posredništvu Kristovu. Kao što je njezino predanje kod anđelova navještenja bilo početak spasenja ljudskoga roda, tako je i njezino posredovanje priprava konačnom ostvarenju dolaska Kristova. Kao što je "puna milosti" ostvarila potpunu raspoloživost "službenice Gospodnje" i tako postala majka Kristova po tijelu, tako je kao suradnica Kristova postala majka svih ljudi u redu milosti.²⁴ Budući da je već uznesena na nebo, svojim posredovanjem Marija "na poseban način doprinosi jedinstvu one Crkve koja je još na hodočasničkom putu na zemlji". Ona, sjedinjena neraskidivom vezom s Kristom, povezuje s tim istim Kristom svu njegovu braću u vjeri.

3.2. Marija u životu Crkve i svakog kršćanina

Kao što je Marija poslužila otajstvu utjelovljenja Sina Božjega i tako postala Bogorodica, tako isto Marija služi otajstvu utjelovljenja potpunog Krista u Crkvi, koja nastavlja Marijinu ulogu "službenice Božje" u utjelovljenju Božje Riječi u životu vjernika. Marija Majka Kristova sudjeluje u preporođanju i oblikovanju sinova i kćeri Majke Crkve. Materinstvo Crkve ostvaruje se ne samo po uzoru, modelu i praliku Majke Božje, nego i Marijinom suradnjom. Ona vodi vjernike Kristu, punini spasenja, ona je sva usmjerena prema njemu, koji je jedini posrednik - put, istina i život, a ona jest i želi uvijek i svugdje ostati njegova "ponizna službenica". Marija Majka Crkve "nas-

21 RM 34.

22 RM 37.

23 RM 37.

24 1 Tim 2,5-6.

tavlja u Nebu svoju majčinsku zadaću prema Kristovim udovima, sudjelujući u rađanju i umnožavanju božanskog života u dušama otkupljenih ljudi”.²⁵

3.3. Smisao marijanske pobožnosti

U smjernicama i prijedlozima za Marijansku godinu Kongregacija za bogoštovlje posebno naglašava i preporučuje produbljenje duhovnog života, osobito sakramentalnog, molitve, časoslov i pobožne vježbe u čast Marijinu među kojima se posebno ističe krunica. Sve to ima smisao oživjeti vjerničku pripadnost i pojačati svijest kršćanskog izabranja i dostojanstva u odsjevu Marijina lika. Švicarska biskupska konferencija u svom pastoralnom pismu “Marija” vidi u tome “milost novog početka” i “veliki obrat povijesti”. Doista živeći, moleći i radeći s Marijom za dolazak kraljevstva Božjega, možemo s pravom očekivati “početak boljega svijeta” koji je njezin Sin navijestio i svojim životom ostvario.

Naš veliki mariolog Lovro Grizogon pronalazi glavnu ideju svoje enciklopedije “Mundus Marianus” upravo u tome da je Marija “vrhunac stvorenog svijeta i da se prema tome u Njoj odražuje sva stvarnost”.²⁶ To je ujedno srž “marijanskog nazora na svijet” koji možemo usvojiti od tog pisca, a to znači da “čitav kozmos ima marijanski modalitet; da smisao i svrhu čovječanstva i svemira nalazimo u Mariji koju, razumljivo, uvijek promatramo u nerastavljivoj vezi s Kristom”.

Jasno je onda da će Marija pronaći mjesto u katehezi Crkve, ne samo kao sadržaj vjerskih istina o Mariji, nego i kao “metoda” naviještanja i usvajanje Riječi Božje, jer ona je Riječ Božju najbolje prihvatila i darovala za spas svijeta! “Suvremena kateheza mora postaviti Mariju u to novo teološko obzorje, predstavljajući je ne toliko u pobožnoj perspektivi pasivnog objekta čašćenja i štovanja, nego nadasve u njezinu duboko dinamičkom i proročkom vidu crkvenog majčinstva i ljudskog uzora. Iako osiguravajući Mariji svu njezinu biblijsku i dogmatsku puninu, treba u katehezu unijeti i sve pozitivne doprinose suvremenog teološkog govora o inkulturaciji vjere, o

pučkoj religioznosti, o cjelovitom oslobođenju, o ponovnom vrednovanju žene kao takve.”²⁷

4. ZAKLJUČAK

Sažimajući dakle sve do sada rečeno, možemo zaključiti: Marija je u odnosu između Boga i ljudi - *posrednica*; bliska nebeskom Ocu - ponizna *službenica*; bliska Božjem Sinu - ljubazna *majka*; bliska Duhu Svetom - vjerna *zaručnica*; bliska, dakle, Presvetom Trojstvu - aktivna *suradnica*. Time je Marija vrhunac svega stvorenog svijeta, i sve što ona jest - u sebi, ona je to u funkciji prema nama: *za nas posrednica, zagovornica, pomoćnica, majka*. Prema tome, Marijin lik zadire duboko u ontičko-metafizičko poimanje svijeta i ne možemo drugo nego kliknuti s “dubokim uvjerenjem i žarkom ljubavlju: Na svijet gledam kroz Mariju!”²⁸

Literatura:

- BAUMANN, R., *Mit Maria in die Zukunft*, Leutesdorf am Rhein 1975.
 GALOT, J., *Milosti puna*, Zagreb 1968.
 II. VATIKANSKI SABOR, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.
 IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.
 KATALINIĆ, A., *Veliki hrvatski mariolog Lovro Grizogon o marijanskom nazoru na svijet*, Zagreb 1971.
 KONGREGACIJA ZA BOGOŠTOVLJE, *Smjernice i prijedlozi za Marijinu godinu 1987-88*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.
 PRANJIĆ, M. (ur.), *Religijskopedagoško-katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
 RAHNER, K., *Maria. Meditazioni*, Herder - Morcelliana, Roma - Brescia 1968.

25 PAVAO VI., *Ispovijest vjere*, u: F. HOLBÖCK, *Credimus. Vjerujemo. Ispovijest vjere Pavla VI. s komentarom*, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1971., str. 19-31, ovdje str. 23, par. 8.

26 A. KATALINIĆ, *Veliki hrvatski mariolog Lovro Grizogon o marijanskom nazoru na svijet*, Zagreb 1971., str. 36-37.

27 A. AMATO, *Marija*, u: *RPKL*, str. 437.

28 Usp. A. KATALINIĆ, *nav. dj.*, str. 50. i 116.

RAZNI AUTORI, *Con Maria nel cammino della fede*, LDC, Torino 1978.
REBIĆ, A. (prir.), *Štovanje Bogorodice u Hrvata u XIX. i XX. stoljeću*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990.
REBIĆ, A. - P. GAECHTER, *Marija u Bibliji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.

ŠAGI BUNIĆ, T. J., *Kristološka mariologija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
ŠVICARSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Marija - pastoralno pismo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.
TOMIĆ, C., *Marijina poruka*, Zagreb 1975.